

TERAM

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele
Araştırma Merkezi

Radikalleşme ve El Şebab'ın Eleman Temini İçin Cihat Çağrısı

Radikalleşme ve El Şebab'ın Eleman Temini İçin Cihat Çağrısı^[1]

Doç.Dr.Özlem ÖZDEMİR

Arapça “gençlik” anlamına gelen El Şebab; Mogadişu’yu kontrol eden ve Etiyopya askeri birlikleri tarafından ülkeden çıkarılan İslam Mahkemeler Birliği’nin radikal gençlik kanadı olarak ortaya çıkmıştır. Tarihsel açıdan bakıldığında El Şebab’ı radikalleşmeye doğru götüren iki temel neden bulunmaktadır. İlki, 1969 yılında darbeyle iktidara gelen Mohamed Siad Barre rejiminin 1991 yılında yıkılmasından sonra oluşan ve toplam on beş yıl sürecek olan siyasi boşluk ve klanlar arasındaki iktidar mücadelesinin ülkeyi iç savaşa sürüklemesidir. 1990’lı yıllarda devlet otoritesinin olmadığı Somali’de, *Al Islah* (Reform), *Al Tabligh* (Allah’ın İşinin Taşyıcıları) ve *Jihad Al Islam* gibi birçok radikal örgütün kurulduğu ve ele geçirdikleri yerlerde şeriat mahkemelerinin kurulduğu görülmektedir. Dikkate değer bir husus da Somali Geçici Hükümeti’nin bu mahkemelerin kurulmasında verdiği destekler (Dagne, 2011: 5). Şeriat mahkemelerinin 11’i birleşerek Şeyh Ahmet önderliğinde İslam Mahkemeleri Birliği’ni kurmuştur (Hamisch, 2010).

Kaos ortamının son bulmasını isteyen pek çok Somalili, 2006 yılında ortaya çıkan kurtarıcı gibi gördükleri radikal İslamcı örgüte katılmaya başladı. Başta Amerika olmak üzere Somali ile sınırı olan Etiyopya, Somali’de İslami bir radikalleşmeye doğru gidildiğinin ve bu konu ile ilgili endişelerinin ilk sinyallerini vermeye başladılar. Etiyopya çok geçmeden Somali’yi o yılın aralık ayında işgal etti ve başkent Mogadişu’yu ele geçirdi. Bu durum Somali’de İslamcı radikalleşme sürecini hızlandırdı ve Hristiyan Etiyopya’ya karşı cihat çağrıları yükselmeye başladı. Bu nedenle, El Ittihad’ın önderliğinde, Şeyh Ali Warsame (Wahdat El Şebab El Islam lideri), El Ittihad El İslami’nin askeri kanat sorumlusu Hassan Aweys de dâhil olmak üzere birçok militan bir araya gelerek yeni bir siyasi cephe oluşturma kararı aldılar. Ancak alınan kararlardan herkes memnun değildi. Bazıları Afganistan’da da savaşmış olan El Ittihad’ın bazı genç üyeleri alınan bazı kararlara itiraz ederek Somali’de daha sonra adı El Şebab olarak değişecek “Harakat al-Shabab al-Mujahedeen” isminde kendi örgütlerini kurdular. Asıl amacı, Somali’yi şeriatla yönetilen bir ülke haline getirmek olan örgütün kurucuları arasında Mukhtar Robow, Ahmed Abdi Godane, Ibrahim Haji Jama ve Aden Hashi Ayrow bulunmaktadır (Dagne, 2010). Pek çok Somalilinin Etiyopya işgaline karşı mücadeleye katıldığı görülmektedir. Birkaç istisna isim dışında örgütün liderleri pek bilinmemektedir. El Şebab’ın en fazla tanınan ismi El Kaide bağlantılı Aden Hashi Farah Aero, 2008 yılında Amerika’nın düzenlediği bir füze saldırısında kendi evinde öldürülmüştür. Örgütün diğer önemli lideri en çok aranan teröristler listesinde yer alan Mukhtar Abu Zubair olarak da tanınan El Kaide bağlantılı Ahmed Abdi Aw-Mohamed Godane de Amerika’nın düzenlediği bir füze saldırısında öldürüldü. Amerikan hükümeti tarafından başına yedi milyon dolar ödül konulan Ahmed Abdi Aw-Mohamed Godane öldürülmeden önce El Şebab’ın düzenlediği birçok saldırının sorumluluğunu üstlenmiştir.

El Şebab’ın en önemli dönüm noktası 2010 yılında El Kaide ile birleşmesi olmuştur. Bu ittifaktan her iki örgüt de nasibini almıştır. Bu durum karşısında El Kaide, hem militan hem de maddi destek sağlayarak El Şebab üzerindeki hâkimiyeti artırırken, El Şebab saldırı amaçlı yeni taktik ve teknikler öğrenerek meşruluğunu güçlendirmiştir. El Şebab lideri Godane, El Kaide lideri Ayman el Zevahiri ile ortak bir videoda El Kaide liderine “İtaa sözü verdiğini” ilan ettiği Şubat 2012’de El Kaide safına resmi olarak katılmış olduğunu ilan etti. Bu birleşme sonucu El Şebab’ın militan sayısı giderek artmıştır (Wise, 2011).

Örgüt'e katılanlar arasında El Şebab'ı destekleyen klan üyeleri de bulunmaktaydı (Hansen, 2013: 50). El Şebab'ın, Batı kökenli ülkelerden gelenler dâhil olmak üzere 7.000 ila 9.000 arasında milis gücü sahip olduğu tahmin edilmektedir (BBC News, 2013). Şubat 2012'de El Şebab'ın önde gelen isimlerinden Fu'ad Mohamed Khalaf Shongole bir konuşmasında;“*Cihadın bu aşamasında, babalar ve anneler bekâr kızlarını (erkek) militanlarla birlikte savaşmaya göndermelidir*” demesi (Khalif, 2012) örgüte katılım sayısının artmasında önemli bir oyanıştır. Kadınların El Şebab'a katılmalarının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Genel olarak aile üyelerini kaybeden kimsesiz kadınların, güçlenmek, korunmak, gelir elde etmek, cihat ilanı ve özgürlük için El Şebab'a katıldıkları görülmektedir. Diğer taraftan, kadınların örgüt tarafından kaçırılması, tehdit, şantaj ve şiddet yoluyla katılmalarının sağlanması kadın sayısını artırmak için kullanılan diğer yöntemlerdendir (Aljazeera, 2018).

Kadınlarda örgüt'ün saldırılarında aktif olarak kullanılmaktadır. Kadınlar daha az dikkat çektikleri için intihar bombacısı olarak bu saldırılarda görev almaktadır. Kadınların giydikleri burka hem kimliklerini gizlemelerine hem de erkekler için silah taşımalarına kolaylık sağlamaktadır (Aljazeera, 2018). Böylece güvenlik önlemlerinden kolayca geçmektedirler. Dolayısıyla, kadınlar terör örgütlerinin ayrılmaz birer parçası haline gelmiştir. Diğer taraftan kadınlar, örgüt içinde cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet olaylarına da maruz kalmaktadırlar. Örneğin, örgüt tarafından iş bahanesiyle kaçırılan kadınlar önce militanlar tarafından toplu tecavüze uğramakta daha sonra da Kenya-Somali sınırında Boni olarak adlandırılan ormanlık alanda tek başlarına çocuk doğumları sağlanmaktadır. Örgütün amacı doğan çocuklarla eleman teminini arttırmaktır. Örgüt tarafından seks kölesi olarak kullanılan kadınlar arasından fırsatını bulup kaçanlarda HIV'in yanı sıra psikolojik ve ruhsal rahatsızlıklar olduğu tespit edilmiştir (Attwood, 2017).

El Şebab üç farklı katmanda yapılandırılmıştır: üst düzey liderlik (qiyadah), yabancı savaşçılar (muhajirin) ve yerel Somalili savaşçılar (ansar). El Şebab'a katılan “muhajirin” genel olarak şu şekildedir; Kenya gibi komşu ülkelerde doğan ve bu ülkelerin vatandaşlıklarına sahip olan Somalililer; Somali'de doğmuş ya da anne-babası diasporalarda büyümüş ve yabancı pasaport taşıyan Somalililer ve etnik kökeni Somalili olmayan savaşçılar (Shinn, 2011: 209-210). El Şebab'ın ABD için önemi 2008 yılında, zamanın Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, El Şebab'ı küresel terör örgütü olarak tanımlanmasında yatmaktadır. Giderek milis sayısını artıran El Şebab, Somali'deki en güçlü ve radikal silahlı örgüte dönüşmüştür. Örgüt'ün temel propagandası Somali'yi Etiyopya gibi Hristiyan istilacılar tarafından geri almak ve Somali'de şeriat kurallarının geçerli olduğu bir devlet kurmaktır.

Küresel bir salgın haline gelen COVID-19'u terör örgütlerinin avantaja çevirdiği görülmektedir. El Şebab'da bunlardan biridir. Somali'de günlük koronavirüs tablosunda toplam vaka sayısı 4,579, toplam vefat sayısı 121 ve toplam iyileşen hasta sayısı 3,529 olarak tespit edilmiştir (OCHA, 2020). Örgüt COVID-19'u iki amaçla kullanmaktadır. İlki, yardımsever görünerek halkın sempatisini kazanmak, ikincisi cihat ilanını meşrulaştırarak sadırlarına destek sağlamak. Örgüt'ün, al-Furqan ve al-Andalus radyo kanalları üzerinden yaptığı yayınlarda salgının Somali'yi istila eden haçlılar tarafından yayıldığı propagandasını içermektedir (Garowe Online, 2020). Halkın desteğini almak için örgütün birtakım girişimlerde de bulunduğu tespit edilmiştir. Örgüt, kontrol ettiği bölgelere yardım dağıttığını, pandemi tedavi merkezi kurduğunu ve bilim adamlarından oluşan heyet oluşturduğunu radyo yayınlarından duyurmaktadır (Al Jazeera, 2020). Somali Merkezi Hükümeti'ni salgın ile mücadelede yetersiz göstermeye çalışan ve bu durumu fırsata çeviren El Şebab, saldırılarını daha da artırma yoluna gitmektedir. El Şebab'ın bazı saldırıları yıllara göre şu şekildedir;

2020

- Somali'nin başkenti Mogadişu'ya yaklaşık 30 kilometre (19 mil) uzaklıkta Afgooye'de bomba yüklü bir aracın patlaması sonucu dört kişi öldü ve en az 20 kişi yaralandı. Yaralananların çoğu, yol inşa eden Türk müteahhitlerini koruyan Somalili polis memurlarıydı (18/1/2020)
- Somali parlamento binası yakınlarında bomba yüklü aracın patlaması sonucu en az dört vatandaş hayatını kaybetti
- Başkent Mogadişu'da canlı bombanın bir restorana saldırması sonucu en az beş kişi öldü ondan fazla kişi de yaralandı (17/11/2020)
- Başkent Mogadişu'ya yapılan saldırı sonucu on üç Somalili asker yaşamını yitirdi (15/10/2020)

2019

- Somali'de konuşlu askeri üsse yapılan saldırı sonucu birçok devlet görevlisi hayatını kaybetti
- Trafığın yoğun olduğu bir saatte bomba yüklü aracın patlaması sonucu Mogadişu'da en az 79 kişiyi öldü
- Bombalı aracın patlaması sonucu Mogadişu'da en az on beş kişi hayatını kaybetti (23/03/2019)
- Bombalı aracın patlaması sonucu dört kişi hayatını kaybetti dokuz kişi yaralandı (07/03/2019)
- Somali'nin güneyinde Etiyopya askerlerini hedef alan saldırıda dört Etiyopyalı asker hayatını kaybetti (02/02/2019)
- Bir intihar bombacısının patlayıcı yüklü bir araçla liman kenti Kismayo'da bir otele çarpması sonucu 26 kişi hayatını kaybetti (13/07/2019)
- Kenya Nairobi'de lüks bir otele saldırıldı (15/1/2019)

2018

- İntihar bombacısının Somali'de Galkayo şehrinde yer alan Pazar ayını için bir araya gelen insanların toplandığı binaya saldırısı sonucu dokuz kişi hayatını kaybetti (26/11/2018)
- Militanlar Somali'nin Aşağı Shebelle bölgesindeki Bulo Mareer'de yer alan Somali Afrika Birliği Misyonu (AMISOM) üssüne saldırı (1/4/2018)

2017

- El Şebab militanlarının Puntland'daki askeri üsse ve AfUrur köyüne saldırması sonucu birçok asker ve vatandaş hayatını kaybetti (8/7/2017)

- El Şebab militanlarının Tanzanya'da Kibiti sahiline saldırması sonucu sekiz polis memuru hayatının kaybetti (4/2017)
- Bomba yüklü kamyonun Mogadişu'da patlaması sonucu Somali tarihinin en ölümcül terör saldırısında en az 587 kişiyi öldürdü (14/10/2017)

2016

- El Şebab militanları, Somali, Gedo, El Adde kasabasında Kenya askerlerinin görev yaptığı Somali Afrika Birliği Misyonu (AMISOM) askeri üssün saldırısı sonucu yüzlerce Kenyalı asker öldürdü (15/1/2016)
- Mogadişu'da bir otele yapılan saldırı sonucu onlarca vatandaş hayatını kaybetti (1/6/2016)

2015

- Al-Shabaab militanları, Somali'nin Mogadişu kentindeki Somali Federal Hükümeti yetkililerinin Central Hotel'in camisinde Cuma namazı için toplandıkları esnada gerçekleştirdikleri saldırı sonucu yerel belediye başkan yardımcısı ve iki milletvekili de dahil olmak üzere yirmiden fazla kişi öldü (20/2/2015)
- Kenya'daki Garissa Üniversite'ne saldırısı sonucu çoğunluğu öğrenci olmak üzere yüz kırk sekiz kişi öldü (2/4/2015)

2014

- Mogadişu'daki Somali parlamentosuna saldırı sonucu en az on kişi hayatını kaybetti (24/5/2014)
- Somali'nin başkenti Mogadişu'da meydana gelen patlamada en az altı kişi öldü. İslamcı militan örgüt El Şabab, öldürülen tanınmış bir eski hükümet yetkilisinin aracını hedef alarak saldırıyı gerçekleştirdiğini söyledi (3/5/2014)
- Mogadişu'nun merkezinde düzenlenen bombalı saldırıda aralarında önde gelen bir Somalili yetkilinin de yer aldığı en az yedi kişinin öldü (3/5/2014)

2013

- Kenya'nın başkenti Nairobi'de bulunan Westgate Alışveriş Merkezi'nde gerçekleşen saldırıda toplam altmış yedi kişi öldü ve yüz yetmiş beş kişi yaralandı (21-23/9/2013)

2012

- Somali Olimpiyat Komitesi ve Futbol Federasyonu başkanları da dahil olmak üzere en az on kişi Mogadişu'nun yeniden açılan Ulusal Tiyatrosu'nda meydana gelen bir patlama sonucu hayatını kaybetti (4/4/2012)

2011

- Mogadişu'daki patlama sonucunda aralarında sınav sonuçlarını bekleyen öğrenciler dahil olmak üzere yetmiş kişi ölümlerine yüz elli kişi yaralandı (4/10/2011)

2010

- Örgüt'ün Somali dışında gerçekleştirdiği ilk eylem ise Uganda'nın Kampala şehrinde 11 Temmuz 2010 tarihinde bir restoranda dünya kupasını izleyen çoğunluğu yabancı uyruklu sivil halka yönelik intihar saldırısı idi. Saldırıda yetmiş dört kişi ölümlerine seksen beş kişi yaralandı (11/7/2010)
- Hükümet yetkilileri ve diğer politikacılara ev sahipliği yaptığı bilinen Somali'nin başkenti Mogadişu'daki Muna Otel'i'ne yapılan saldırıda on bir milletvekili olmak üzere toplam otuz iki kişi hayatını kaybetti (23/8/2010)

2009

- Bir intihar bombacısının Afrika Birliği'nin Mogadişu'daki Somali Misyonu'nun üssüne karşı gerçekleştirdiği saldırıda on bir Burundi askeri ölümlerine on beş kişi ağır yaralandı (22/2/2009)
- Somali-Beledweyne, Hiiraan'da bir intihar bombacısı, Medine Otel'i'nin ön kapısında patlayıcı yüklü bir aracı patlatması sonucu aralarında Somali güvenlik Bakanı Omar Hashi Aden, Somali'nin Etiyopya ve Afrika Birliği eski büyükelçisi Abdıkadir Farah ve birkaç Somalili diplomat da dahil olmak üzere otuz beş kişi hayatını kaybetti (18/6/2009)

2008

- Hargeisa-Bosaso bombalamaları 29 Ekim 2008'de, Somaliland'ın başkenti Hargeisa'da ve Somali'nin kuzeyindeki Bosaso Puntland limanında altı farklı noktaya eşgüdümlü gerçekleştirilen bombalı saldırıda en az otuz kişi hayatını kaybetti (28/10/2008)

Kaynakça

Aljazeera. (2018). Daughters of Al Shabab (Video dosyası). Erişim Tarihi: 15 Haziran 2020, <https://www.aljazeera.com/program/episode/2018/11/27/daughters-of-al-shabab/?gb=true>

Al Jazeera, (2020). Al-Shabab sets up coronavirus treatment centre in Somalia, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/06/al-shabab-sets-coronavirus-treatment-centre-somalia-200614053031413.html>.

Attwood, Charlotte. (24 Mayıs 2017). The sex slaves of al-Shabab. BBC. Erişim Tarihi: 15 Haziran 2020, <https://www.bbc.com/news/magazine-40022953>

BBC News. (2013, 23 Eylül). *Who Are Somalia's Al-Shabab?* Erişim Tarihi: 13.02.2020, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15336689>

Dagne, T., (2010). Somalia: Current Conditions and Prospects for a Lasting Peace, Congressional Research Services Report

Garowe Online. (2020). Coronavirus. Erişim Tarihi: 11 Nisan 2020. <https://www.garoweonline.com/en>

Hansen, Stig J. (2013). *Al-Shabaab in Somalia The History and Ideology of a Militant Islamist Group, 2005–2012*. New York: Oxford University Press.

Harnisch, C. (2010). The Terror Threat from Somalia: The Internationalization of Al Shabaab, American Enterprise Institute Critical Threats, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2020, <https://www.criticalthreats.org/analysis/the-terror-threat-from-somalia-the-internationalization-of-al-shabaab>

Khalif, Abdulkadir. (2012). Somalia: Al-Shabaab Wants Girls to Join Warfront Against Govt. The Monitor, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2020, <https://allafrica.com/stories/201202220071.html>

OCHA. (2020). *Southern And Eastern Africa Covid-19 Digest* Erişim Tarihi: 26 Nisan 2020 <https://reports.unocha.org/en/country/southern-eastern-africa/>

Shinn, D. (2011). Al Shabaab's Foreign Threat to Somalia. *Orbis*, 203- 215.

Wise, R. (2011). Al Shabaab. Homeland Security & Counterterrorism Program Transnational Threats Project. Center for Strategic and International Studies.

[1] Atf için: Özdemir, Ö. (2020). Radikalleşme ve El Şebab'ın Eleman Temini İçin Cihat Çağrısı. Erişim adresi: <https://www.teram.org/icerik/radikallesme-ve-el-sebab-in-eleman-temini-icin-cihat-cagrisi-104>